

STORTINGET

Representantforslag 306 S

(2025–2026)

fra stortingsrepresentantene Simen Velle, Lill Harriet Sandaune, Line Marlene Haugen og Joakim Myklebost Tangen

Dokument 8:306 S (2025–2026)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Simen Velle, Lill Harriet Sandaune, Line Marlene Haugen og Joakim Myklebost Tangen om fleksibel skolestart

Til Stortinget

Bakgrunn

Barn i Norge har hatt rett og plikt til offentlig grunnskoleopplæring fra det kalenderåret de fyller seks år. Slik har det vært siden 1997, da grunnskolen ble utvidet fra ni til ti år og skolestartalderen senket fra sju år. Opplæringslova åpner i dag for at skolestarten kan utsettes eller fremskyndes med ett år dersom de foresatte ønsker det. I slike tilfeller må foresatte sende en skriftlig søknad innen en gitt frist. Pedagogisk psykologisk tjeneste (PPT) skal foreta en sakkyndig vurdering før det endelige vedtaket fattes. I dag er det forholdsvis få barn som får forskjøvet skolestarten. Noe slikt som 0,6 prosent får utsettelse.¹

I tidligere tider var det mye vanligere å få utsatt skolestart. Det dreide seg da om å utsette fra sju til åtte år. Dette hang sammen med at tilpasset opplæring var mindre vanlig. Skolepsykologiske kontorer, forløperen til dagens PPT, ble gradvis etablert i norske kommuner fra 1946 og frem til man hadde oppnådd full dekning i

1983. Frem til 1970-årene hadde disse som hovedoppgave å undersøke om barn var modne for skolen når de fylte sju år. Det fantes likevel ikke noe krav til sakkyndig vurdering for at en søknad om utsatt skolestart innvilges. Det finnes ikke nøyaktig historisk statistikk over antallet barn som fikk søknaden innvilget, men blant dem som fylte sju år fra 1967 til 1970, fullførte 6,5 prosent ungdomsskolen senere enn normert.² Blant gutter født i desember kunne det dreie seg om en fjerdedel. De aller fleste av disse må ha begynt på skolen da de var åtte år, siden det var uvanlig å gå et klassetrinn om igjen. Det er grunn til å tro at utsatt skolestart var enda vanligere i 1950- og 1960-årene.

Fremskyndet skolestart var også vanligere før, men ikke like vanlig som utsatt skolestart. Her var andelen jevn på 1–2 prosent gjennom 1970-årene.³ Selv om det var forholdsvis uvanlig, var det altså flere som benyttet muligheten enn i dag. Anekdotisk kan tidligere kultur- og vitenskapsminister Lars Roar Langslet (1936–2016) nevnes. Han fikk først fremskyndet skolestarten, hoppet senere over 1. trinn på realskolen og begynte på gymnaset da han var 14 år. Han fikk likevel toppkarakter og ville dermed ikke hatt faglig utbytte av å gå lengre tid på skolen.

Gjennom 1970-årene falt andelen barn som fikk utsatt skolestart. Blant barn født fra 1976 til 1981 var andelen som fullførte ungdomsskolen senere enn normert, nede på 2,8 prosent.⁴ Utviklingen ble gjenspeilet i lovverket. I 1975 ble lov om spesialskoler innlemmet i grunnskoleloven av 1969. Fra nå av skulle tilpasset opp-

1. Mejlbo, K. (2024, 14. april). Fremdeles få med utsatt skolestart. *Utdanningsnytt*.

2. Flatø, M. mfl. (2025). Ready for school? Effects on school starters of establishing school psychology offices in Norway. *Education Economics*, 1-19.

3. Ibid.

4. Ibid.

læring være hovedregelen. I 1980 ble det forskriftsfestet at en elev bare skulle få utsatt skolestart, fremskyndet skolestart eller bli løftet over et klassetrinn i spesielle tilfeller og etter sakkyndig vurdering. Dette ble ikke endret i forbindelse med at skolestartalderen ble senket. Kravet til sakkyndig vurdering kom inn i lovteksten i forbindelse med Reform 97.

I Danmark har andelen barn som får utsatt skolestart, gått ned over tid, men myndighetene har likevel beholdt en praksis som ligner mer på den man hadde i Norge tidligere. Der kan et barn i dag få fremskyndet skolestart dersom det er født før 1. oktober. I underkant av 4 prosent per årskull benytter seg av denne muligheten. Samtidig får 10–15 prosent av seksåringene i et årskull utsatt skolestart. Blant gutter født i desember gjelder det over halvparten, mens det blant jentene gjelder 31 prosent. I motsetning til i Norge stilles det i Danmark ikke krav til sakkyndig vurdering.⁵

Skolestart for seksåringer var omdiskutert da det ble innført i Norge i 1997. Derfor ble det presisert at det første skoleåret skulle være preget av lek, og at det ikke skulle foregå systematisk leseopplæring. I forbindelse med Kunnskapsløftet 2006 ble det indikert i læreplanverket at leseopplæringen skulle begynne fra første trinn. Nå begynte også de yngste skoleelevene med systematisk lese- og skrivetrening. Dette har ført til økende bekymring for at det blir for høyt læringstrykk og for lite lek for mange av barna. Ikke alle er klare for å sitte stille og følge undervisning når de er seks år. Det har vist seg at de yngste barna i et årskull har 59 prosent større sjansen for å få en ADHD-diagnose enn de eldste barna. Andelen som får en slik diagnose, er henholdsvis 9,9 og 6,2 prosent. I Danmark, der utsatt skolestart altså er langt vanligere, har forskere ikke funnet noen sammenheng mellom alder ved skolestart og ADHD.⁶

De eldste barnas forsprang på de yngre barna gjenspeiles også i skoleresultatene. Elever født i november og desember gjør det dårligere på PIRLS-undersøkelsen, som måler leseferdigheter, enn elever født i januar og februar.⁷ De yngste presterer også dårligere på nasjonale prøver på 5. trinn tilsvarende et helt år med læring. De scorer også dårligere – om enn i mindre grad – på 9. trinn.⁸

I senere år er det ikke bare ulik modenhet mellom barn født sent og tidlig på året som har vekket bekymring, men også ulik modenhet mellom gutter og jenter. Gutteras kognitive og sosiale evner utvikles i gjennomsnitt saktere enn hos jenter. Andelen skoleelever med ADHD-diagnose har økt betydelig for begge kjønn, men andelen er høyest blant guttene.⁹ Gutter utgjør 66 prosent av elevene som mottar individuelt tilrettelagt opplæring.¹⁰ Jenter oppnår i gjennomsnitt 3,8 flere grunnskolepoeng enn gutter.¹¹ De fullfører videregående opplæring oftere.¹² Universiteter og høyskoler er dominert av jenter, som utgjør 60,7 prosent av studentene.¹³ Det virker plausibelt at noe av dette skyldes gutters modenhetshandikap. Lettere tilgang til utsatt skolestart kan derfor ses på som et likestillingstiltak.

På denne bakgrunn har både Stoltenberg-utvalget om kjønnsforskjeller i skoleprestasjoner og utdanningsløp (2019) og Mannsutvalget (2024) vurdert fleksibel skolestart. I Stoltenberg-utvalget gikk et flertall på seks mot fem medlemmer inn for å beholde dagens ordning. Mindretallet ønsket å utrede pilotering og utprøving av én eller flere former for fleksibel skolestart. Senere viste kommunene liten interesse for slik pilotering og utprøving. Forslagsstillerne vil bemerke at slike forsøk nødvendigvis vil måtte pågå svært lenge for å gi sikker kunnskap.

Mannsutvalget foreslo å gjøre muligheten til å starte på skolen et år tidligere eller senere mer tilgjengelig enn i dag. Utvalget mente at dette var en måte å tilpasse skolen til elvene på. Det mente at tiltaket hadde potensial til å utjevne kjønnsforskjeller i skolen. Videre har Opplæringslovsutvalget (2019) gått inn for å fjerne kravet til sakkyndig vurdering fra PPT i opplæringslova. Utvalget mente at det ikke alltid var nødvendig for å treffe beslutningen på best mulig grunnlag.¹⁴

På tross av de nevnte forskjellene mellom barn født sent og tidlig på året har forskerne slitt med å finne ulikheter som forplanter seg inn i voksenlivet. Stoltenberg-utvalget oppsummerte at å være eldre ved skolestart førte til bedre skoleprestasjoner og mindre sjanse for å bli ansett som hyperaktiv, men at det ikke påvirket kognitive evner blant menn ved sesjon eller påvirket utdanningsnivået og inntekt på lang sikt.¹⁵ Slike funn er en år-

5. NOU 2019: 3 Nye sjanser – bedre læring. Kjønnsforskjeller i skoleprestasjoner og utdanningsløp, s. 186.

6. Beck, K. C. (2025). The later the better? A novel approach to estimating the effect of school starting age on ADHD and academic skills. *European Sociological Review*, Volume 41, Issue 5, 675–688.

7. Gabrielsen, E & Kjersti Lundetræ, K. (2017). Indikerer de norske PIRLS-resultatene et behov for å justere retningslinjene for skolestartsalder? I Egil Gabrielsen (red.), «KLAR FRAMGANG! Leseferdighet på 4. og 5. trinn i et femtenårsperspektiv», Universitetsforlaget, 2017.

8. «Senere skolestart reduserer risikoen for ADHD-diagnose, og gir bedre skoleresultater», fhi.no, 12. februar 2025.

9. Heidi Aase mfl. «Tidstrender i forekomst av ADHD-diagnoser», fhi.no, 28. mai 2025.

10. Nicolai Stensig, «Nøkkel tall for grunnskolen tom. 2025/26», utdanningsforbundet.no, 9. januar 2026.

11. Kaja Mejlbo, «Guttene tar innpå jentene i ungdomsskolen», utdanningsnytt.no, 19. august 2025.

12. «Gjennomføring av videregående opplæring», udir.no, 28. august 2025.

13. «Statistikk om Studenter i universitets- og høyskoleutdanning», ssb.no, 25. mars 2026.

14. NOU 2019: 23 Ny opplæringslov, Kunnskapsdepartementet, 2019, s. 242.

15. NOU 2019: 3, s. 129.

sak til at mange nøler med å anbefale fleksibel skolestart.

Forslagsstillerne mener det ville ha vært svært oppsiktsvekkende dersom en gjennomsnittlig 30-åring født i januar gjorde det signifikant bedre i livet enn en gjennomsnittlig 30-åring født i desember. Da ville det trolig ha blitt tatt politiske grep allerede. Det virker sannsynlig at skoleresultater som kommer som følge av et modenhetshandikap, får følger videre i livet, men at mange kompenserer ved å ta opp fag og skifte yrke, eller på andre måter makter å realisere sitt potensial. Dette vil likevel gjøre at de på et eller annet tidspunkt må bruke tid på å hente inn ulempen de hadde ved å være relativt unge ved skolestart. Forslagsstillerne registrerer også at det finnes fakta som kan nyansere Stoltenberg-utvalgets konklusjon. Nav har funnet ut at personer født sent på året har større sjanse for å motta hjelpestønad, AAP og uføretrygd enn personer født tidlig på året.¹⁶ Elever født sent på året velger yrkesfag oftere enn elever født tidlig på året.¹⁷ Det er for så vidt positivt, men kanskje ikke når det skjer av en slik årsak.

Forskningen som er gjort på den tidligere praksisen i Norge, tyder på at den hadde fordelaktige resultater. En studie fra 2025 sammenligner norske kommuner med og uten skolepsykologisk kontor. Forskerne kom frem til at innbyggerne fikk høyere inntekt som voksne dersom de hadde vært dekket av et skolepsykologisk kontor. Denne effekten forsvant da muligheten for utsatt skolestart ble strammet inn.¹⁸

Forslagsstillerne mener at skolestart ved seks år fremdeles bør være hovedregelen, blant annet fordi de fleste førsteklassinger trives på skolen.¹⁹ Det bør også fremdeles foregå opplæring i lesing og andre grunnleggende ferdigheter fra 1. trinn. Forslagsstillerne tror de fleste foresatte ønsker dette. Forskning tyder dessuten på at det har gitt effekt.²⁰

Samtidig tyder faktagrunnlaget på at den tidligere praksisen hadde noen fordeler som har gått tapt i dagens system. Det virker sannsynlig at flere enn om lag ett av to hundre barn ville dratt fordeler av å utsette sko-

lestarten. Den absolutte grensen ved 1. januar gjør det da også noe tilfeldig hvem som begynner på skolen når de er fem og et halvt år, og hvem som begynner når de er seks og et halvt år. I praksis vil disse barna ofte være like gamle. Derfor burde det åpnes for mer fleksibilitet i systemet igjen.

Generelt mener forslagsstillerne dessuten at mer makt og innflytelse bør overføres fra staten og byråkratiet til familier og enkeltmennesker. Skolen bør i større grad tilpasses den enkelte elev med tanke på faglig nivå og modenhet. De foresatte kjenner barna sine best, og de vil som regel selv være i stand til å vurdere om barna er skolemodne. Norske foresatte er ikke mindre egnet enn danske foresatte til å avgjøre om barnet deres skal få utsatt skolestart.

Forslagsstillerne mener derfor at det er på tide å følge Mannsutvalgets anbefaling om å lette adgangen til å begynne tidligere eller senere på skolen enn i august det kalenderåret barnet fyller seks år.

Forslagsstillerne tror at det fortsatt vil være få barn som begynner på skolen det året de fyller fem år. For mange evnerike barn vil det trolig være mer formålstjenlig å hoppe over et klassetrinn senere i skoleløpet. Dette vil også være en mulighet for barn og foresatte som angrer på at de utsatte skolestarten.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

1. Stortinget ber regjeringen fremme forslag til en endring av opplæringslova som har til hensikt å lette adgangen til å fremskynde og utsette skolestarten med ett år.
2. Stortinget ber regjeringen fremme forslag til en endring av opplæringslova som har til hensikt å lette adgangen til å hoppe over skoletrinn når det er hensiktsmessig.

17. juni 2026

Simen Velle

Lill Harriet Sandaune

Line Marlene Haugen

Joakim Myklebost Tangen

16. Ivar Lima og Ingunn Helde, «Får barn født sent på året oftere ytelser fra NAV?», Arbeid og Velferd, 2019.

17. Siw Ellen Jakobsen, «Født seint på året? Da er det klart mer sannsynlig at du velger yrkesfag», forskning.no, 19. januar 2023.

18. Flatø mfl. 2025.

19. «Klasserommets praksisformer 20 år etter», udir.no, 18. juni 2024.

20. Gabrielsen og Lundetræ, 2017.

